

УДК 8Т1
ББК 83.3.(0)3

МУҲИМТАРИН ХУСУСИЯТҲОИ
ИЛМИЮ АДАБИИ АСАРИ «АЗ КҶЧАИ
РИНДОН»-И АБДУЛҲУСЕЙНИ
ЗАРРИНКҶБ

Эгамова Ирода Худойбердиевна,
аспиранти кафедраи адабиёти
классикии тоҷики ДДХ ба номи акад.
Б. Гафуров (Тоҷикистан, Хучанд)

ВАЖНЕЙШИЕ НАУЧНО-
ХУДОЖЕСТВЕННЫЕ ОСОБЕННОСТИ
КНИГИ АБДУЛХУСЕЙНА
ЗАРРИНКУБА «АЗ КУЧАИ РИНДОН»
("С УЛИЦЫ ГУЛЯК")

Игамова Ирода Худойбердиевна,
аспирант кафедры таджикской
классической литературы Худжанд-
ского государственного университета
им. акад. Б. Гафурова
(Таджикистан, Худжанд)

THE MOST IMPORTANT SCIENTIFIC-
ARTISTIC PECULIARITIES OF
ABDULKHUSYEN ZARRINKUB'S BOOK
«AZ KUCHAI RINDON» («FROM THE
STREET OF HEDONISTS»)

Igamova Iroda Khudoyberdiyevna,
post-graduate student of the department of
classical literature under Khujand State
University named after acad. B. Gafurov
(Tajikistan, Khujand)
E-MAIL: i.igamova@mail.ru

Ключевые слова: персидская литература XIII века, "Аз кучаи риндон" ("С улицы гуляк"), жизнь и творчество Хафиза Шерози, хафизоведение, литературное исследование, Абдулхусейн Зарринкуб

В статье сделана попытка раскрыть важнейшие научно-художественные аспекты произведения "Аз кучаи риндон" ("С улицы гуляк") выдающегося иранского литературоведа Абдулхусейна Зарринкуба с использованием новейших научных источников и с учётом мнений иранских учёных. Произведение "Аз кучаи риндон" написано витиеватым стилем и посвящено жизни и творчеству великого персидского поэта XIII века Хафиза Шерози. Оно мало изучено таджикскими литературоведами. Определено своеобразие произведения "Аз кучаи риндон", выделены четыре его главных особенности. К ним отнесены следующие: "метод передачи имён и названия глав произведения", "метод нормативного использования исторических фактов", "метод использования стихотворных цитат или свидетельствующих бейтов", "стиль выражения и труднопонятный научно-художественный язык Зарринкуба". Дано краткое описание личности и характеристика таланта Абдулхусейна Зарринкуба и освещены труды этого литературоведа, посвященные жизни и творчеству Хафиза Шерози.

Key words: Persian literature of the XIII-th century, «Az Kuchai Rindon» («From the Street of Hedonists»), life and creation of **Khafiz Sherozi**, khafiziana, exploration, **Abulkhuseyn Zarrinkub**

In her article the author made an endeavour to disclose the most important scientific-artistic aspects of the book «Az Kuchai Rindon» by the outstanding Iranian literary critic **Abulkhuseyn Zarrinkub**; taking into consideration the opinion of Iranian scholars he resorted

*to the newest scientific sources «From the Street of Hedonists» is written in flowery style, it is devoted to the life and creation of the great Persian poet of the XIII-th of century **Khofizi Sherazi**. The latter is scantily studied by the Tajik literary critics. I. Igamova determines the peculiarities of the production in question, she singles out four of them being the principal ones. They are: «method of conveying proper names and that one of titling chapters», «method of normative use of historic factors», «method of resorting to versified citations or testifying **beys**», «style of expression and scientific-artistic language of **Zarrinkub** being non-easily understandable». The individuality of Khuseyn Zarrinkub distinguished with talented nature is briefly characterized; the works of this literary critic dwelling on **Khofizi Sherazi's** life and creation being elucidated*

Асари «Аз кӯчаи риндон»-и адабиётшиносу мунаққиди барҷастаи эронӣ Абдулхусейни Зарринкӯб аз бехтарин асарҳои илмӣ-адабӣ дар ҳофизшиносӣ мебошад, ки дар давоми қариб 38 сол (1970- 2008) ҳаждаҳ маротиба дар Эрон чоп шудааст. Чопи дувоздаҳум (соли 1999) ва ҳаждаҳуми ин асар, ки сарчашмаи асосии мақолаи мазкур маҳсуб меёбад, тавассути нашриёти «Сухан» соли 2008 бо теъдоди 4400 нусха мунташир шудааст.

Муваққиқи эронӣ Хусайни Хидевҷам дар мақолаи «Ҳофизшиносии Зарринкӯб» муваққиқоне, ки зиндагӣ ва осори Ҳофизро тайи солҳои 1940 -1970 ба риштаи таҳқиқ кашидаанд, ба панҷ гурӯҳ: 1.номуваққиқон ё аз таҳқиқи илмӣ беҳабарон. 2.аҳли завқ. 3. Гурӯҳе, ки завқро бо таҳқиқ омехтаанд. 4.мутаассибони мазҳабӣ. 5.номхоҳону шуҳратталабон ҷудо кардааст (3, с.171). Адабиётшиноси мазкур ин мақолаашро баъди чопи аввали (соли 1391х.қ./1971м.) «Аз кӯчаи риндон» навишта бошад ҳам, дар мавриди ба яке аз ин гурӯҳҳо шомил будани муаллифи он чизе нагуфтааст. Абдулхусайни Зарринкӯбро метавон ба гурӯҳи сеюм шомил донист, зеро ӯ аз зумраи муваққиқонест, ки дар таълиф завқи адабиро бо таҳқиқи илмӣ бо ҳам омехтааст. Бояд ёдовар шуд, ки «Аз кӯчаи риндон» нахустин асари “такнигорӣ” аз силсилаи асарҳои ба зиндагинома ва осори баъзе аз шоирону орифон ихтисосдодаи муаллиф аст. ӯ бо ҳамин сабку равиши «романгуна ва завқӣ» (4, с.111) китобҳои «Фирор аз мадраса» (дар бораи Абӯҳомид Ғаззоли, 1353 х.ш./ 1974 м.), «Пилла- пилла то мулоқоти Худо» (дар бораи Мавлоно Ҷалолуддин Балхии Румӣ, 1370х.ш./1991м.), “Пири Ганча дар ҷустуҷӯи Ноқучообод” (дар бораи Низомии Ганҷавӣ 1372 х.ш./ 1993 м.), «Шӯълаи Тӯр» (дар бораи Мансури Ҳаллоҷ, 1377 х.ш./ 1998 м.), «Садои боли Симурғ» (дар бораи Фаридуддин Аттори Нишопурӣ, 1378 х.ш./ 1999 м.), «Дидор бо каъбаи ҷон» (дар бораи Ҳоконии Шарвонӣ соли 1379 х.ш./ 2000 м.), «Ҳадиси хуши Саъдӣ» (Саъдии Шерозӣ, 1379 х.ш./ 2000 м.), «Номварнома» (дар бораи Фирдавсӣ, соли 1381 х.ш //2002) иншо намудааст.

Ҳофизпажӯҳии Зарринкӯб ҳанӯз аз соли 1964 оғоз шуда, бори аввал андешаҳои худро дар маҷмӯаи мақолоти нақди адабӣ - «Бо корвони хулла» (соли 1343 х.ш./1964 м.) нигошта, минбаъд онро такмил бахшида, ба сурати китоби алоҳида даровардааст.

Абдулхусейни Зарринкӯб соли 1971 дар ҳамоиши 600-солагии бузургдошти Ҳофиз дар Душанбе ширкат ва суҳанронӣ намудааст. ӯ дар фишурдаи суҳанронияш таҳти унвони «Бо Ҳофиз дар диёри Рӯдакӣ», ки дар «Садои шарк» (1971, №8) дарҷ шудааст, дар бораи ин ҳамоиш чунин мегӯяд: «Ин валвалае, ки номи Ҳофиз дар ин рӯзҳо дар шаҳри Душанбе ва дар саросари Тоҷикистон барангехтааст, нишонаи кадрдонӣ ва ҳақшиносии тоҷикон нисбат ба шоирест, ки шашсад сол дар миёни онҳо зистааст, шоҳиди талошҳо ва кӯшишҳои онҳо ва шоҳиди ғамҳо ва шодихошон будааст» (7, 108-109). Аз Эрон ҳамчун бехтарин намояндаи илму адаб баргузида шудани Зарринкӯб

барои ширкат дар ин ҳамоиш далели барҷастаи ҳофизшиносии ӯ буда, ин нуктаро метавон дар мақолаи мазкури вай низ мушоҳида кард.

Чустучӯҳо нишон дод, ки ба чуз муҳаққиқи эронӣ Муҳаммади Хонсорӣ муҳаққиқи дигаре бевосита ба интиқоди “Аз кӯчаи риндон” напардохтааст. Адабиётшиносони дигари эронӣ мисли Муҳаммадамин Риёҳӣ, Ҳасан Носири Содот, Чаъфар Ёҳақӣ зимнан андешаҳои худро дар бораи асари мазкур баён доштаанд. Бино ба навиштаи Муҳаммади Хонсорӣ ҳадафи асосии Зарринкӯб аз таълифи «Аз кӯчаи риндон» нишон додани шахсияти воқеии Ҳофиз ва инъикоси дақиқи тарзи зиндагиву ҳунари ӯ дар муҳити иҷтимоиву адабии замонаш будааст: «Ин китоб китоби ахлоқ нест, китобест таҳқиқиву адабӣ дар чустучӯи воқеият. Нақдест адабӣ муназзах аз ҳамияту асабият. Меҳоҳад ҳақиқатро ба сурати урёни худ бибинад. Бифаҳмад, ки охир ин Ҳофиз кӣ буд, чӣ мекарда, зиндагиро чӣ гуна мегузаронида, робитааш бо шоҳону вазирон чӣ будааст, дар хароботи муғон чӣ меҷуста ва аз пири майфурӯш чӣ меҳоста ва арзиши ҳунариаш то чӣ андоза будааст?» (4, с. 21). Муҳаммадамин Риёҳӣ дар бораи ин асар чунин гуфтааст: «Охирин китоби ӯ («Аз кӯчаи риндон» - И.И.) беҳтарин ва ҷомеатарин асар дар бораи зиндагӣ ва сухани Ҳоҷаи Шероз аст» (4, с.28). Ин асарро Ҳасан Содот Носирӣ ва Чаъфари Ёҳақӣ низ «ба қалами шево таълифшуда» (4, с.66) ва «осори номбардор» (4, с.98) медонанд.

Пеш аз он ки ба баҳодиҳии муҳаққиқону мунаққидони дигар ба ин асар пардохта шавад, дар бораи истеъдоди нодири таҳқиқу таълиф ва то чи андоза мавриди нақди воқеӣ қарор гирифтани осори Зарринкӯб маълумот додан зарур ба назар мерасад.

Абдулҳусейни Зарринкӯб ба гуфтаи адабиётшинос Баҳоуддин Хуррамшоҳӣ «яке аз бузургтарин адибон, адабпажӯҳон, исломшиносон, ирфонпажӯҳон, таърихнигорон, сухансанҷону маснавишиносони ним қарни ахир дар таърихи фарҳанг» (4, с.15)-и садаи бистуми Эрон буд. Ин бузургиву азамати ӯро дар офаридани осори соҳаи адабиёту таърих, фарҳанги ислому Эрон, на танҳо адабиётшиносии мазкур, балки тамоми муҳаққиқони эронӣ ва хориҷӣ эътироф кардаанд. Маҷмӯи мақолоти «Армуғонӣ барои Зарринкӯб» (соли 1355 ҳ.ш. 1976 м.), «Дарахти маърифат» (соли 1376 ҳ.ш.// 1997 м.), «Ёдгорномаи дуктур Абдулҳусейни Зарринкӯб» (соли 1376 ҳ.ш.// 1997 м.), ки дар онҳо адабиётшиносони эронӣ оид ба шахсият ва хусусиятҳои таҳқиқу таълифоти ӯ дар замони зиндагаш навиштаанд, далели қавли мазкурад. Баъди марги ӯ маҷмӯаи мақолот бо номи «Корномаи заррин» (соли 1379 ҳ.ш.// 2000 м.) ва асари «Пажӯҳишгарони муосири Эрон - 12» (соли 1387 ҳ.ш. // 2008 м.)-и Ҳушанги Иттиҳод, ки муфассалтарин китоб дар бораи зиндагинома ва осори Зарринкӯб ба шумор меравад, интишор шудааст. Дар Тоҷикистон бори нахуст доир ба зиндагӣ ва осори Зарринкӯб муҳаққиқ Шодӣ Шокирзодаи Нуъмонпур – таҳиягари матни кирилии “Бо корвони ҳулла” дар пешгуфтори асари мазкур, ки соли 2004 аз чоп баромад, маълумот додааст.

Абдулҳусейни Зарринкӯб аз зумраи адабиётшиносону мунаққидонест, ки касе натавонистааст ба осори ӯ дар замони зиндагаш интиқоди ҷиддӣ гирад. Баъди 9 соли даргузашти ӯ аввалин эрод ё интиқод ба осори адабиётшиносии ӯ аз тарафи муҳаққиқ Комёр Обидӣ дар “Пажӯҳишгарони муосири Эрон” ба қайд гирифта шуд (4, 105). Дар ин самт аввалин китоби интиқодӣ ба қалами муҳаққиқи эронӣ Эраҷи Порсиҷаод “Зарринкӯб ва нақди адабӣ” баъди 13 соли даргузашти Зарринкӯб (15.09.1999) ва пас аз шаш моҳи фавти ҳамсари ӯ доктор Қамари Ориён (12.04.2012), ки дар нашри осори номунташири шавҳараш талош варзид, соли 2012 аз чоп баромад. Китоби дуввумин ҳам соли 2012 бо номи “Нақди заррин” (шеърӯ шоирон дар осори Абдулҳусейни Зарринкӯб) интишор шуд, ки муаллифи он доктор Нарҷис

Афшорӣ мебошад. Бояд таъкид кард, ки “Зарринкӯб ва нақди адабӣ” –и Эраҷи Порсинаҷод ба баррасиву нақди осори интиқодии Зарринкӯб баҳшида шуда, таҳлили нақди силсилаи асарҳои “такнигорӣ”-и ӯро шомил нест. Ӯ дар ин китоб ба асари “Аз кӯчаи риндон” дар ду маврид ба таври умумӣ ишоратан баҳогузорӣ мекунад, ки онро ҳамчун нақди комила ҳаматарафа пазирифтаи дуруст нест. Зеро “Аз кӯчаи риндон” бар асоси 14 сарчашмаи таърихиву илмии асри Ҳофиз ё наздик ба замони зиндагии ӯ, 11 чопи девони Ҳофиз, 17 сарчашмаи илмии ҳофизшиносони муосир ва 13 сарчашма ба забонҳои аврупоӣ (6, 259-266) дар ҳаҷми 202 саҳифа навишта шудааст. Оё ин асарро бо як-ду ҷумла баҳогузорӣ кардан мумкин аст? Албатта не. Аммо Эраҷи Порсинаҷод бо умумигӯӣҳо ин асарро ниҳоят пасту ноинсофона баҳогузорӣ кардааст. Баҳогузорию ӯ ба ҳофизшиносии Зарринкӯб ҳамагӣ чаҳор саҳифаро ташкил мекунад (10, с. 313-317). Ӯ дар мавриди аввал зимни баррасиву нақди “Фанни шеър ё таърихи татаввурӣ шеърӯ шоирӣ дар Эрон” менависад: “Аз кӯчаи риндон” асарест, ки миёни романи таърихӣ ва таҳқиқи таърихӣ дар навасон аст ва иншоиётест, ки гӯёи матлаби тоза нест ва чаҳони маъноӣ андешаи Ҳофизро нишон наметавонад (10, с.66). Ин муҳаққиқ, ки ӯро, бино навиштаи худаш, “устод Зарринкӯб аз сари лутф... маҳрами худ медонист” (4, с.181), дар муқаддимаи асараш чунин менависад: “Бадехист, ки нақди осори пураарзиши устод Зарринкӯб ба маънии нафӣ инкори он нест, балки нишонаи қадриносӣ аз аҳамияти онҳост, ки бо гузашти солҳо ҳамчунон эътибори худро барои нақду баррасӣ ҳифз кардааст” (10, с.14). Аммо Эраҷи Порсинаҷод ба ин гуфтаи худ амал нанамудааст. Баръакс, ба ҳофизпаҷӯҳии Зарринкӯб, ба вижа ба асари “Аз кӯчаи риндон”-и ӯ яктарафа нигариста, аҳамият ва арзиши онро дуруст баён накардааст. Ӯ инчунин “Аз кӯчаи риндон”-ро “дарвоқеъ тақрори назариёти Маҳмуд Ҳуман дар “Ҳофиз чӣ мегӯяд?” (1317) ва Қосим Ғанӣ дар “Баҳс дар осору афкор ва аҳволи Ҳофиз” (чилди аввал 1321; чилди дувум 1322)” медонад (10, с.66). Аз ин бармеояд, ки мунаққид ё ба “Китобномаи гузида”-и “Аз кӯчаи риндон” таваҷҷуҳ зоҳир накардааст, ё таъкидоти Зарринкӯбро қасдан ноидида гирифтааст. Чунки Зарринкӯб дар “Китобномаи гузида” на фақат номи сарчашмаҳоро зикр кардааст, балки ба муаррифии онҳо низ пардохта, аз баъзеяшон намуна меорад. Ӯ вақти муаррифии сарчашмаҳои баҳши аввал таъкид мекунад, ки аз ин китобҳо ё аз баъзе маълумоти онҳо Қосим Ғанӣ истифода набурдааст. Зимни муаррифии “Таърихи Шайх Увайс” менависад: “Ин китоб дар боби таърихи Султон Увайс ва Оли Инҷуви Оли Музаффар баъзе ишорату маълумот дорад, ки харчанд муфассал нест, аммо ба ҳар ҳол қолиб аст ва дар китоби доктор Ғанӣ зикре аз он нест” (6, с.259). Ҳангоми шиносонидани “Таърихи Язд” менигорад: “Баъзе иттилооти судманд дар боби Оли Инҷу ва Оли Музаффар дар он ҳаст, дар китоби доктор Ғанӣ зикре аз он нест” (6, с.259). Баробари шарҳи мухтасари “Мазороти Шероз” таъкид мекунад: “Ин ки доктор Ғанӣ дар баррасии авзоъ ва аҳволи Шероз аз он (китоби “Мазороти Шероз”- И.И.) истифода накардааст, аз навоқиси китоби ӯ маҳсуб меёбад” (6, с.260). Дар аннотатсияи “Минҳоч-ут-толибин фӣ маориф-ус-содиқин” ва “Мунтахаб-ут-таворих” низ чунин таъкидҳо ба қайд гирифта шуд (6, с.261-262).

Эраҷи Порсинаҷод дар мавриди дуюми зимни баррасии мақолаи “Ҳофиз- хоҷаи риндон” аз асари “Аз кӯчаи риндон” чунин интиқод мегирад: “Иборатпардозии дилнишин дар ин гуфтор (мақолаи “Ҳофиз- хоҷаи риндон”- И.И.), ки тафсиллаш дар “Аз кӯчаи риндон” омада, беш аз он чи ба таҳлили розу рамзҳои шеърӣ маътуф бошад, ба нақли афсонаҳое дар бораи зиндагии шоир ихтисос ёфта, ки аз назари таърихӣ низ эътиборе надорад” (10, с.313). Дар ҷумлаи мазкур ҳам интиқоди ӯ яқини буда, аз аҳамияту арзиши “Аз кӯчаи риндон” чизе намегӯяд. Ҳамчунин

қобили таъкид аст, ки ин интиқоди ӯ низ берун аз инсофи адабӣ аст. Дар мавриди арзиши сарчашмаҳои таърихии “Аз кӯчаи риндон” таъкидоти Зарринқӯб болотар оварда шуд, ки такрори онҳо лозим нест. Афсонамонанд ё романгуна шудани “Аз кӯчаи риндон” ин ба сабки омехтаи илмиву ҳунарии Зарринқӯб вобастагӣ дорад, ки Эраҷи Порсинаҷод дар ин бора умуман маълумот намодааст. Роҷеъ ба ин масъала поёнтар дар зери унвони **“Сабки таълиф ва мушкилфаҳмии насри илмӣ ва ҳунарии Зарринқӯб”** маълумот оварда мешавад.

Акнун ҳофизпажӯҳии Зарринқӯбро аз нигоҳи доктор Нарҷис Афшорӣ дида мебароем. Нақди муҳаққиқи мазкур дар муқоиса бо нақди Эраҷи Порсинаҷод дақиқтару илмитар ва ҷавобгӯ ба талаботу меъёрҳои нақд аст. Ӯ аз рӯи мақсад ва ҳадафи дар китоби “Нақди заррин” пешгирифтааш мақолаи “Ҳофиз - хоҷаи риндон”-ро ҳамчун намунаи нақди Зарринқӯб мавриди баррасӣ қарор дода, “Аз кӯчаи риндон”-ро шомил накардааст. Аввал ҳаҷму сохтори мақоларо муайян карда, ба бахшҳои “Вазъияти иҷтимоӣ”, “Зиндагӣ ва сафарҳо”, “Муаррифии осор”, “Дарунмоя” (ишқи Ҳофиз, манбаи андешаи Ҳофиз), “Вижагиҳои шеърӣ” (шеваи баён), “Ҳофиз ва дигарон” (таъсирпазирии Ҳофиз аз дигарон, Ҳофиз дар Урупо) ҷудо карда, далел меорад. Аз рӯи таҳқиқи ӯ дар мақолаи сездарҳақиқааш Зарринқӯб даҳ мавзӯи аслиро дар бораи шеърӯи шоирии Ҳофиз матраҳ намудааст. Ӯ дар бораи забону шеваи баёни Зарринқӯб дар ин мақола чунин менависад: “Аз вижагиҳои мақола бақоргирии мазомини сурудаҳои шоир дар баёни матолиб аст. Агарчи зоҳиран дар мақола ҳатто як маврид истишҳоди нақли сурудаҳои шоир ба унвони шохиди мисол вучуд надорад, аммо ғолиби матолиб, ба вижа дар сухан аз зиндагӣ ва вижагиҳои руҳиву дарунмояҳои шеъриии ӯ, баргирифта аз сурудаҳои ҳуди шоир аст, ки Зарринқӯб бо андак дахлу тасарруф ба иқтисоӣ матлаб аз онҳо баҳра гирифта ва шевоии баёнро дучандон кардааст.” (1, с.160). Ин махсусияти баён дар асари “Аз кӯчаи риндон” низ ба унвони шартии **“Тарзи истифодаи иқтибосҳои шеърӣ ё байтҳои шохид”** поёнтар тафсил дода мешавад. Нарҷис Афшорӣ шеваи баёни “Ҳофиз-хоҷаи риндон”-ро “бештар тавсифӣ ва шоирона” (1, с.160) медонад. Ин нукта собит менамояд, ки ҷанбаи интиқодии мақолаи мазкури Зарринқӯб нисбатан суст аст. Нарҷис Афшорӣ ҳафт суоли дар мақолаи “Хоҷаи риндон”-ро ба қайд гирифта, онҳоро ба хелҳои “инқорӣ” (4-то), “маъмуливу ниёзманди посух” (2-то) “тақрирӣ” (1-то) ҷудо мекунад (1, с. 161).

Таҳлилу баррасиҳои боло аз он шаҳодат медиҳад, ки омӯзишу таҳқиқи ҳамаҷаҳаби осори адабиётшиносии Зарринқӯб, аз ҷумла “Аз кӯчаи риндон” ҳанӯз дар Эрон ба хотири печидагиҳову дарҳамомихтагиҳои сабки баён ба ҳадди лозим омӯхта нашудааст.

Ҳарчанд мисли «Аз кӯчаи риндон» осори таҳқиқии дар бораи Ҳофиз таълифшуда, на танҳо дар Эрон, балки дар Тоҷикистону Афғонистон, Ҳиндустону Покистон ва дигар кишварҳои хориҷӣ бисёр бошад ҳам, асари мазкури Зарринқӯб аз дигар осори таҳқиқӣ монандӣ ва фарқиятҳои зиёд дорад. Албатта дар ин мақола имкони таҳлилу қиёси ҳамаи он осор мавҷуд нест. Аз ин рӯ, барои муқоиса ба хотири бештарин ҳофизшинос будан нахуст аз андешаҳои Баҳауддин Хуррамшоҳӣ, муаллифи «Ҳофизнома», инчунин аз китоби “Ҳофизӣ хароботӣ”-и Рукниддини Хумоюнфаррух истифода шуд.

Ба қавли профессор Абдулманнони Насриддин Ҳофизнома - “китоби мустататоби дучилда” ва “пуртироҷтарин” (12 маротиба то соли 2002- И.И.)-и Баҳауддини Хуррамшоҳӣ “инқилоби фикрӣ дар ҳофизшиносии саросари ҷаҳон аст” (9, с. 51) Ҳофизшиносии мазкур барои ифодаи азамату шӯҳрати шоирии Ҳофиз 12 хусусияти

хунарии ўро баршумурдааст: устурасозӣ, ринду риндӣ, фазлу фарханг ва мақоми илмӣ, ирфону ахлоқ, андешамандиву фалсафаварзӣ, муслехи иҷтимоӣ (ислоҳгари чомеа-И.И.) будан, суханварӣ ва санъатгарӣ, инқилоб кардан дар ғазал, муסיқинокии ғазал, таъвилпазирӣ (тафсирпазирӣ, яъне гуна-гуна тафсир шудани як байт ё як ғазал-И.И.), танзу тарабнокӣ, мазмунгарой (шаклпарастӣ-И.И) ва маънигарой (11, с.24-25). Зарринқӯб низ асари худро ғайр аз муқаддима ба 12 фасл: «Шаҳри Риндон» (1), «Фирӯзаи Бӯисҳоқӣ» (2), «Миёни масҷиду майхона» (3), «Ринду мухтасиб» (4), «Суруди Зухра» (5), «Сухани аҳли дил» (6), «Рӯё ва чоми Чам» (7), «Ду ринд» (8), «Ринд дар бунбаст» (9), «Дар дайри муғон» (10), «Аз майкада берун» (11), «Ишқ, кадом ишқ?» (12)) чудо кардааст. Ин монандӣ ё баробарии рақамиро, ки Хуррамшоҳӣ ва Зарринқӯб дар интиҳоби муҳимтарин вижагиҳои хунари ва мавзӯӣ дар доираи рӯзгор ва осори Ҳофиз зоҳир кардаанд, метавон ҳамчун яке аз умумиятҳои сохтори таҳқиқоти ҳофизиносии номбар кард. Чи тавре аз “Китобномаи гузидаи чопи ҳаждахуми асар бармеояд, Зарринқӯб “Ҳофизинома”-и Хуррамшоҳиро ба сифати сарчашмаҳои тафсирии осори Ҳофиз эътироф кардааст (6, с.266). Аз ин рӯ, метавон гуфт, ки ин монандӣ ё баробарии рақамӣ тасодуфӣ набуда, балки пайравии огоҳона ё монандсозии мармузи рақамӣ – омории Зарринқӯб махсуб меёбад.

Фарқияти ин ду тарзи баррасиву нақди ашъори Ҳофиз дар он аст, ки якумӣ сирф илмӣ буда, дуюмӣ илмиву адабӣ ё илмӣ-хунари махсуб меёбад. Зеро Баҳоуддин Хуррамшоҳӣ, ба қавли Комёр Обидӣ, пажӯҳандаи дингаро аст (14) ва завқи адабиро монанди Зарринқӯб ба дақиқнағариву дақиқнағорӣ илмӣ омехта намекунад. Аммо Зарринқӯб баръакс, завқу эҳсос, андешаҳои ахлоқӣ-тарбиявӣ, инсонгароёнаи худро дар ҳамагуна осораи шоирона баён намудааст.

Вижагиҳои илмӣ ва хунари, ки «Аз кӯчаи риндон»-ро аз дигар асарҳои илмӣ ҳофизиносии чудо месозад инҳоянд: тарзи номгузори асар ва фаслҳои он; тарзи истифодаи санаду далелҳои таърихӣ ё ба перояи адабӣ гирифтани маълумоти таърихӣ; тарзи истифодаи иқтибосҳои шеърӣ ё байтҳои шоҳид; сабки таълиф ва мушкилфаҳмии насли илмӣ ва хунарии Зарринқӯб.

Тарзи номгузори асар ва фаслҳои он. Номгузори бар китобу асарҳо дар таърихи адабиёти классикӣ ва ҳатто пеш аз он дорои аҳамият буда, имрӯз низ ҳар як муаллифи асари илмӣ ва ё адабӣ (хунари) дар ин кор диққату таҷриба ва дониши худро истифода мебарад. Ин ҷо савол пайдо мешавад, ки асари ба Ҳофиз бахшидаи Зарринқӯб чаро «Аз кӯчаи риндон» ном гирифтааст ва мақсади муаллиф аз чунин номгузори дар чист? Ў, чи тавре аз муқаддимаи асараш пайдост, изи пой «Ҳофиз»-ро дар ҳама ҷо – дар мадрасаву бозор, дар масҷиду майхона дар маҷлиси шоҳону вазирон ҷуставу наёфтааст. Аз ин рӯ, барои дидани ў, яъне офаридани чеҳраи воқеии ў лозим доништа, ки бебокона «Аз кӯчаи риндон» ҳам гузарад. «Аз кӯчаи риндон» - ин ном ба хонанда ҳам аз озодагиву риндии Ҳофиз ва ҳам аз воқеъбиниву ҳақиқатниғорӣ устод Зарринқӯб дарак медиҳад. Китобҳои ҳама ҳофизпажӯхон чунин номгузори нашудаанд. Дар феҳрасти осори ҳофизпажӯҳии солҳои 1388-1389 ҳ.ш. //2009-2010 м. дар Эрон аз 30 асар фақат ду асар бо тарзи Зарринқӯб номгузори шудааст: «Чашмаи харобот»-и Хушанги Яҳёбодӣ ва «Руҳи ҷонон»-и Сайид Абосолеҳи Кашфӣ (2, 96). Барои намуна аз китобҳои дар фосилаи наздик бо «Аз кӯчаи риндон» таълифшуда метавон «Ҳофизи хароботӣ»-и Рукниддини Ҳумоюнфаррухро мисол овард. Дар номи ин асар ҳам ишорае ба исми Ҳофиз ҳаст ва он зехни хонандаро бевосита ба сӯи Ҳофиз мекашад. Аммо дар асари «Аз кӯчаи риндон» то хонанда ба зернавиштаи номи он (дар бораи зиндагӣ ва андешаи Ҳофиз) таваҷҷӯҳ зоҳир накунад, аз номи асар ба мухтавои он раҳ бурда наметавонад. Зехни

хонанда мумкин аст, ўро ба сӯи Хайём ё шоирони дигари риндмаоб роҳнамоӣ кунад. Хусусияти фарққунандагии ин асар аз рӯи номгузорӣ дар пинҳон доштани мавзӯ ва шахсияти мавриди омӯзиш қароргирифтаи он аст. Фарқияти дигар дар он аст, ки Зарринқӯб дар муқаддима ва дар ҳуди асар аз вачҳи чунин номгузори асараш маълумот намедихад. Баъзе муҳаққиқон сабаби номгузори худро дар муқаддимаи асарҳояшон зикр кардаанд. Масалан, Рукниддин Ҳумоюнфаррух фаслро алоҳида бо номи «Чаро барои ин асар номи «Ҳофизӣ хароботӣ» баргузида шудааст?» (12, с.62-75) ихтисос додааст.

Аз номи дувоздаҳ фасли «Аз кӯчаи риндон» ҳам ҳунари номгузорӣ ва мақсади Зарринқӯбро дар баёни матолиби фаслҳо шинохтану дарк кардан мумкин аст. Чунин тарзи номгузорӣ бештар чанбаи психологӣ дошта, хонандаро, новобаста аз хосу ом будан, ба хондани асар ташвиқ мекунад. Зеро хонанда ҳангоми харидорӣ ё шинос шудани китоб аввал ба ном ва мундариҷаи он ошно шудан меҳаҳад. Агар Зарринқӯб мисли дигар муҳаққиқон асари худро чунин номгузорӣ намекард ва сабки вижаи таълифро ба қор намебурд, «Аз кӯчаи риндон» ҳеч вақт дар давоми 38 сол ҳаҷдаҳ маротиба нашр намешуд.

Фасли якуми асар «Шаҳри риндон» ном дорад, ки муаллиф дар ин фасл воқеа ва ҳодисаҳои таърихӣ Шерози замони Ҳофизро бо тамоми ҷузъиёташ баён кардааст. Ў бо истифода аз сарчашмаҳои таърихӣ, ҳатто ба либоспӯшӣ, чехраи зану марди шерозӣ, мадрасаву мударрисону толибон, бозориёну риндҳои бозорӣ, шароби шерозӣ, тарзи тайёр кардани он маълумоти дақиқ аз сарчашмаҳо меорад, ки поёнтар баъзеи ин маълумот бо зикри саҳифаҳо оварда мешавад.

Номи фасли дуюм «Фирӯзаи Бӯисҳақӣ» буда, аз байти зерини Ҳофиз гирифта шудааст:

Ростӣ, хотами фирӯзаи Бӯисҳақӣ

Ҳуш дурахшид, вале давлати мустаҷил буд (13, с. 208).

Ин фасл хонандаро ба замони кӯтоҳи пур аз айшу ишрат ва ҷавониву тараби Ҳофизӣ навовоза мебарад. Зарринқӯб дар ин фасл аз ҳофизӣ Қуръон будан, аз хоҷагони шаҳри Шероз маҳсуб ёфта, аслу насаби Ҳофиз, ширкати ӯ дар маҳфили самоъ, овози ҳуш доштани Ҳофиз маълумот медиҳад.

Дар фасли сеюм, ки «Миёни масҷиду майхона» ном дорад, хонанда Ҳофизро баъди аз тарафи Амир Музаффари Муборизиддин забт шудани Шероз сарсону саргардон миёни масҷиду майхона меёбад. Яъне, бино бар таҳқиқи Зарринқӯб вазъи иҷтимоии зиндагӣ ва аҳволи равонии Ҳофиз дар ин давра он қадар хуб набудааст.

Фасли чорум аз он сабаб «Ринду мӯҳтасиб» номгузорӣ шудааст, ки ин давраи зиндагии Ҳофизӣ ринд бо замони салтанати Амир Музаффари мутаассибу мӯҳтасиб (ўро бино бар саҳтгираш ба мардум дар иҷрои аҳкоми шариат чунин лақаб додаанд) рост меояд. Ин номи фасл аз он дарак медиҳад, ки чи гуна Ҳофизӣ ринд бо иқдомоту ислоҳоти сиёсӣ фарҳангии Амир Музаффар созиш кард. Ў дар бораи муҳити иҷтимоӣ, фарҳангии Шерози замони Амир Музаффар маълумоти муфассал дода, ишораи нозуқеро бо тарҳи як пурсиши ногаҳонӣ пешорӯи хонанда мегузорад: «Оё Шамсиддин Муҳаммад, ки муқорини ин рӯзгорон солҳои баъд аз сисолагиро мегузаронид, аз ин айшҳои ниҳонӣ, ки дар он давра дар Шероз он ҳама роиҷ буд, барқанор мемонд?» (5, с.44). Ин пурсиш ба таври табиӣ зехну тафаккури хонандаро тақон дода, доир ба мавзӯи шахсияти Ҳофиз ва таъсирпазирии ӯ аз муҳити зиндагӣ ба баровардани ҳулосаи худӣ водор мекунад.

Фаслҳои панҷуму шашуму ҳафтум – «Суруди Зухра», «Сухани аҳли дил» «Рӯё ва ҷоми Ҷам» аз ҳунари шоирӣ ва рамзу ихомӣ ғазалиёти Хоҷа ба хонандаи борикбин

нуктадон маълумот медиҳад. Дар ин се фасл муаллиф бидуни он ки аз ашъори Ҳофиз байте намуна орад, дарунмоя ва зебоии каломи Ҳофизро ҳунармандона рӯнамо месозад. Ин тарзи баррасӣ ва нақд нишон медиҳад, ки Зарринқуб завқу ҳунари адабию аз забони осори адабӣ гирифта, ворида забони нақд кардааст. Ин кори ӯ сабаби хонданбобу серхонанда шудани осори таҳқиқӣ дар Эрон гардид.

Дар фасли ҳаштум- «Ду ринд» хонандаҳо Ҳофизро бо Шоҳ Шучоъ писари Амир Музаффарӣ Муборизиддин, ки шоири хуб ҳам буд, дар базми шеърӯ суруд ва айш мебинанд. Зарринқуб ҳанӯз дар бораи муносибати дӯстонаи Ҳофизу Шоҳ Шучоъ дар фасли дуюм чунин ишора карда буд: «Шоҳ Шучоъ дар муқобили ин фишорҳо ба мастӣ паноҳ бурду беҳудӣ, ба чизе, ки дӯсти шоираш- Ҳофиз гаҳ-гоҳ низ дар он давои ҳар дардро медид» (5, с. 28). Дар фасли ҳаштум ин муносибатро ба таври васеъ бо истифода аз ашъори ҳуди шоир инъикос менамояд.

Дар фасли нухум - «Ринд дар бунбаст» бошад Зарринқуб ба оғози фасли пириӣ Ҳофиз ва аз меҳрубониҳои Шоҳ Шучоъ маҳрум шудани ӯ, ботини шақолуд, вичдони ирфонӣ, ақли мунҳасири шоири ринд ишора мекунад.

Ҳофиз дар тасвири Зарринқуб агар дар фасли даҳум бо чеҳраи асотирӣ «Дар дайри муғон» пайдо шавад, дар фасли ёздаҳум худро лозим медонад, ки барои фонӣ шудан «Аз майкада берун» барад, зеро ба ду ҳарду маъно ҳам пири пир шуда буд.

Дар фасли дувоздаҳум, ки «Ишқ, кадом ишқ?» номгузорӣ шудааст, Зарринқуб хонандаро бар асоси далелу санадҳои таърихӣ бо ҷаҳонбинии Ҳофиз, вазъи ахлоқӣ ва фарҳангии замони ӯ ошно месозад ва ҳулосабарориро ба ҳуди хонанда ҳавола мекунад.

Аз таҳлилу баррасии мисолҳои боло чунин бармеояд, ки Зарринқуб дар номгузории фаслҳо диққати зиёд дода, муҳимтарин ҷанбаҳои зиндагӣ ва осори Ҳофизро ба инобат гирифта, яке аз онҳоро ҳамчун номи китоб ва боқимондаро ҳамчун номи дувоздаҳ фасл дар қолаби ибораҳои шоирона интихоб кардааст.

Дуюм вижагии «Аз кӯчаи риндон» ин **тарзи истифодаи санаду далелҳои таърихӣ ё ба перояи адабӣ гирифтани маълумоти таърихӣ** аст. Таърихшинос ва нависандаи чирадаст будан барои Зарринқуб имкон фароҳам овардааст, ки ӯ воқеа ва ҳодисаҳои марбут ба замони зиндагии Ҳофизро бо тамоми ҷузъиёташ дар перояи адабӣ баён созад. Барои мисол аввал якчанд санаду далелҳои таърихиро, ки Зарринқуб аз сарчашмаҳои зерӣ дасти худ нақл кардааст, бидуни перояи адабӣ оварда мешавад: «оби шифобахш доштани Рукнобод», «ифтихор қардани шерозиён аз мӯи Расули акрам», «мавҷудияти ҷузъҳои ба хати саҳоба ва тобеин китобатшудаи Қуръон дар Шероз», «хӯрандагони авқоф будани фақеҳони «маст»», «давлатӣ шудани моли авқоф дар замони Муборизиддин» (5, с.7), «каломи фалосифаро хуш надоштани зоҳидону риндони Шероз» (5, с.9) «лоғарандому гандумгун будани одамон», «сода ва хушрӯю хушлибос будани мардон», «пӯшидарӯ ва кашфбапо будани занони Шероз» ва «рӯзҳои душанбеу сешанбе ва ҷумъа дар дастҳо бодбезан ба вазъшунавӣ рафтани онҳо (занон) ба Ҷомеъи бузурги Шероз» (5, с.10-11), «мавҷудияти байтуллуф-маҳалли комҷӯии риндон дар Шероз» (5, 3, 1). Дар як саҳифаи 7-уми асар овардани панҷ иқтибоси таърихӣ аз сарчашмаҳо худ далели пурзӯр будани ҷанбаи таърихӣ он мебошад.

Инак, истифодаи яке аз иқтибосҳо ё бардоштҳои таърихӣ «Аз кӯчаи риндон»-ро дар перояи адабӣ мебинем: «Дар шаҳр чизе, ки фаровон пайдо мешуд, авбоби хайр буд- масочид, мадорису хонақоҳҳо, ки амлоки бисёр бар онҳо вақф буд. Аммо ин авқофи бисёр, ки фақеҳи мадрасаро «маст» медошт, чизи дурусте ба он чи масрафи воқеӣ буд, намерасид ва бештар дар дасти хӯрандагон буд- хӯрандагони авқоф» (5, с.7). Устод Зарринқуб метавонист, ки ин маълумотро бидуни истифодаи санъату

хунари суханорой ба таври мӯъчазу кӯтоҳ дарҷ намояд, аммо завқу таъби баланди шоирӣ доштан, сабки вижаи баёнро пеша карданаши сабаб шудааст, ки ҷумлааш зоҳиран пуррора ва дарозу танзомез гардад.

Тарзи махсуси истифодаи иқтибосҳои шеърӣ ё байтҳои шоҳид вижагии сеюми «Аз кӯчаи риндон» мебошад. Хунари қорбурди байтҳои шоҳид дар асари мазкур Зарринқӯбро дар чашми хонанда нависандаи муҳаққиқ ё муҳаққиқи нависанда нишон медиҳад. Зеро, ки худӣ ӯ аз шоирони беҳтарин буда, дар қорбурди ашъори Ҳофиз барои ҳаллу баррасии масоили мавриди назараш санъати баланди суханорой ба қор бурдааст. Иқтибосҳои ӯро шартан ба ду даста ҷудо кардан мумкин аст: яқум пурра, дуҷум нопурра. Зарринқӯб мисли муҳаққиқони дигар асарҳои илмиву таҳқиқии худро бо мисолҳои зиёд аз осори шоирон пур накарда, бо овардани калима ва ибора ва аз ҳама зиёд як мисраъ қаноат кардааст. Чунин тарзи иқтибосҳои сартосари асар, аммо бештар дар фасли «Суруди Зухра» (5) ва «Сухани аҳли дил» (6) мушоҳида мешавад. Зарринқӯб мисраъҳоро онҷунон моҳирона ба қор мебарад, ки онҳоро аз «пайкараи ҷумла»-аш (3, с.134) ҷудо кардан номумкин аст: «Вақте маъшук баҳонаҷӯиро мехоҳад таҳдид ба фироқ кунад, (Ҳофиз-И.И.) бо беқайдии риндонае ба вай мегӯяд, ки зи дасти ҷаври ту охир зи шаҳр хоҳам рафт. Аммо маъшук бо бениёзӣ шонаҳоро боло меандозад ва риндона ҷавоб медиҳад: «Ки Ҳофиз бирав кӣ пойи ту баст» (5, с.79). Асли ин байт чунин аст:

Зи дасти ҷаври ту гуфтам зи шаҳр хоҳам рафт,

Ба ханда гуфт, ки Ҳофиз бирав, кӣ пойи ту баст? (13, с.32).

Устод Зарринқӯб мисраи аввали байти болоро ба хоҳири сухани содаю зебои мардумӣ будан каме таҳриф карда, дар ноҳунак («») намегирад, аммо қисмати охири мисраи дуҷумро айнан дар ноҳунак меорад.

Чунин тарзи истифодаи иқтибоси моро ба яке аз вижаҳои хунарии «Аз кӯчаи риндон» қисмати дигари мақола- **сабки таълиф ва мушкилфаҳми насри илмӣ ва хунарии Зарринқӯб** рӯ ба рӯ месозад. Сабки таълифи Зарринқӯб якҷанд хусусиятҳоеро дорад, ки ба ҳамаи онҳо дар ин мақола пардохтан аз имкон берун аст. Фақат ин ҷо дар бораи забони насри ӯ истода мегузарем.

Муҳаммад Меҳёр дар мақолаи хеш «Ҷилваҳои хунари дар насри Зарринқӯб» насри ӯро ба ду навъ «наси таҳқиқӣ» ва «наси музайян (хунари)» (3, с.133) ҷудо карда, насри «Аз кӯчаи риндон»-ро ба навъи дуҷум, яъне «наси хунари» шомил медонад. Аммо бояд таъкид кард, ки на фақат «Аз кӯчаи риндон», балки аксар осори ин устоди сухан, шоири тавоно ба насри хунари навишта шудааст. Муҳаққиқи мазкур мавҷудияти «ҷумлаҳои мураккаби баланд (ҷумлаҳои омехта- И.И.)-и ибҳомолуд», «ибороти манфӣ дар сурати мусбат ё ибороти мусбат дар сурати манфӣ», «ҷумлаҳои пурсишӣ», «тасвирифариноӣ фазосозӣ»-ро муҳимтарин хусусиятҳои насри хунарии Зарринқӯб мешуморад. Маҳз ҳамин хусусиятҳои зикршуда қори маънифаҳмии хонандагонии осори илмии Зарринқӯб, аз ҷумла «Аз кӯчаи риндон»-и ӯро боз ҳам мушкилтар месозад. Ин вижагӣ мушкилписандии муаллифи «Аз кӯчаи риндон»-ро ифода мекунад.

«Ҷумлаҳои пурсишӣ»-и насри хунарии Зарринқӯб дар асари мазкур мавқеъ ва аҳамияти хос дорад. Зеро муаллиф вақте сари «масъалаҳои нозук» баҳсу баррасӣ мекунад, аз рӯи ахлоқ (этика)-и таълиф барои парда аз рӯи розҳои зиндагӣ ва шахсияти Ҳофиз набардоштан хулосабарориро бо овардани ҷумлаҳои пурсишӣ ба хонандагон ҳавола мекунад. Масалан, Зарринқӯб баъди овардани далелҳои таърихӣ бо така ба ашъори Ҳоҷаи риндон вақте мехоҳад ба ишратҷӯии Ҳофиз ишора кунад, пеши хонандагон чунин савол мегузорад: «Оё дар ҳамин лаҳзаҳо буд, ки бо бисоти

шатранчу нард ошноӣ меёфт ва ба мадади овози хуше, ки дошт, бо мусиқӣ ошно мешуду бо созу самоъ?» (5, с.21). Пурсиш ва саволгузори дар сабки баёни Зарринқӯб мақоми хос дорад. Ҳатто фасли дувоздахуми «Аз кӯчаи риндон» ҳам пурсиш аст: «Ишқ, кадом ишқ?».

Чунин пурсишҳои хулосабарангез ва натиҷадор, ки хусусиятҳои сабки таълифи Зарринқӯбанд, хонандаи бетаҷриба ва безавқро гумроҳ ва хонандаи борикбинро соҳибзавқро ба қаъбаи мақсуд роҳбарӣ мекунад.

Абдулҳусейни Зарринқӯб дар таърихи адабиёту фарҳанги форсии муосир мубтакири сабки вижае шинохта шудааст, ки яке аз хусусиятҳои он дар боло оварда шуд. Парвиз Одил муҳаққиқи таърихшиноси эронӣ Зарринқӯбро ба хотири он ки «таърихнигарӣ ва таърихнигориро аз арсаи таърих, сиёсату ҷомеашиносӣ берун оварду вориди ҳитаи адабиёту нақди адабӣ гардонид», «таърихи сирфиро бо таърихи адабиёт даромехт» «муҳаққиқе соҳибсабк», «бунёгузори мактабе хос» ва асосгузори сабки вижа- «сабки дуктур Зарринқӯб» доништааст (4, с.57-58).

Асари «Аз кӯчаи риндон» ва махсусиятҳои илмиву адабии онро ба таври зер хулоса кардан мумкин аст:

1.«Аз кӯчаи риндон» яке аз муҳимтарин асарҳои интиқодии Абдулҳусейн Зарринқӯб аст, ки дар Эрон ва хориҷ аз он то имрӯз ба таври ҷиддӣ аз тарафи мунаққидону муҳаққиқон мавриди омӯзиш қарор нагирифтааст. Доир ба асари мазкур адабиётшиносони эронӣ Муҳаммади Хонсорӣ, Муҳаммадамин Риёҳӣ, Ҳасан Содоти Носирӣ, Ҷаъфар Ёҳақӣ, Эраҷи Порсинаҷод, Нарҷис Афшорӣ андешаҳои худро иброз намудаанд.

2.«Аз кӯчаи риндон» нахустин асари такнигории муаллифи он буда, бо назардошти завқу таъби хонандагони эронӣ таълиф шуда, баробари бозгӯ кардани муҳимтарин нуқоти мармузи зиндагӣ ва осори Ҳофизӣ Шерозӣ аз ҷаҳонбинии фароҳ, ҳунари баланди нависандагӣ, сабки хоси баёни Абдулҳусейни Зарринқӯб хабар медиҳад. Инро мо дар номгузории фаслҳои китоб, ба перояи адабӣ гирифтани маълумоти таърихӣ, сабки вижаи таълиф, ки Зарринқӯб онро на фақат дар иншои осори адабиётшиносӣ, балки дар асарҳои таърихӣ худ низ ба қор бурдааст.

3. Вижагии муҳими «Аз кӯчаи риндон» дар он дида мешавад, ки муаллиф баъди пешорӯи хонанда гузоштани далелу санадҳои таърихӣ бо пурсиши аҷиб натиҷагирӣ ва хулосабарории масъалаи матраҳшударо ба ҳуди хонанда ҳавола мекунад, ки ин сабки таълифи асарҳои илмӣ тарзи нодир ба шумор меравад. Ин сабки таълиф ҳарчанд барои баъзе муҳаққиқони дар доираи қолабу меъёрҳои расмӣ зарринқӯбвор ба ибтиқору навоарӣ ноил шуда наметавониста нохушоҷанду берун аз тавони эҷодӣ намояд ҳам, далели нубуғу истеъдоди фавқуллодаи асосгузори он мебошад.

4 Дар асари мазкур шеъри Ҳофиз, бо он ки ба қавли ҳудаш худодод асту тахайюли бадеӣ ва санъати баланди шоирӣ зоҳири онро ҷилои фиребову назаррабо медиҳад, номаи воқеии зиндагии ўст, ки агар печидаву мармуз ҳам ҳаст, таъсирпазируфта аз муҳит ва ҳодисаҳои ҷамъияти замони ҳуди шоир аст. Ба ибораи дигар ҷанбаи иҷтимоии ғазалиёти Ҳофиз зери пардаи ҳунари шоирӣ ў монда, хонандаи оддиро аз дарки маъонии ниҳой ва фаҳми матлаби асосии гӯянда дур ва ё маҳрум месозад.

5. Чехраи Ҳофизӣ Шерозӣ дар асари мазкур ҳамчун симои инсонии осмонии осмонӣ тасвир нашудааст. Хонандаи борикбин дар ин асар шоирро мисли як инсонии заминии гирифтори меҳнату роҳат мебинад. Ба қавли Зарринқӯб он чи ки Лисонулғайбро осмонӣ нишон медиҳад, ин покиву сафои ботини ўст, ки ба шеъраш интиқол ёфтааст.

Вожаҳои калидӣ: «Аз кӯчаи риндон», зиндагӣ ва осори Ҳофиз, ҳофизшиносӣ, баррасиву нақд, Абдулҳусейни Зарринқӯб (Зарринқӯб),

Список использованной литературы:

1. Афшори, Нарджис. Четкая критика (Поэзия и поэты в произведениях Абдулхусейна Зарринкуба).- Тегеран: Сухан, 1392. - 360 с.
2. Дахбоши, Али. Сборник статей «Воспоминания доктора Абдулхусейна Зарринкуба». –Тегеран: Ассоциация «Культурное наследие», 1386. - 606 с.
3. Иттихад, Хушанг. Современный учёный Ирана. В 14 томах. Том 12).- Тегеран: Современная культура, 1386. - 708 с.
4. Зарринкуб, Абдулхусейн. С улицы гуляк. Издание 12-е. –Тегеран: Амири Кабир, 1354.- 280 с.
5. Зарринкуб, Абдулхусейн. Аз кучаи риндон (издание восемнадцатое). –Тегеран: Сухан, 1387.- 280 с.
6. Зарринкуб, Абдулхусейн. С Хафизом на родине Рудаки // Садои Шарк. №8, 1971. С. 108-109.
7. Мухаммадхони, Алиаскар. Древо знаний (юбилейный выпуск, посвящённый Абдулхусейну Зарринкубу).-Тегеран: Сухан, 1384. - 606 с.
8. Насриддин, Абдулманнон. Сборник статей (том 7).- Худжанд: Ношир, 2013.- 764 с.
9. Порсинаждод, Эрадж. Зарринкуб и литературная критика. –Тегеран: Сухан, 1392.
10. Хуррамшохи, Бахауддин. Хафизнамэ (в двух томах). Том 1.-Тегеран: Научно-культурное издание, 1378. – 724 с.
11. Хумоюнфаррух, Рукниддин. Хофизи хароботи (в восьми томах, том первый). Тегеран: Асотир, 1369.- 626+288 с.
12. Шерози, Хафиз. Диван. Под редакцией Бахоуддина Хуррамшохи. -Тегеран: Дустон, 1385. - 668 с.

Reference Literature:

1. Afshori, Narjis. *Clear-Cut Criticism (poetry and poets in critical productions of Abdulkhuseyn Zarrinkub)*. – Tehran: Speech, 1392 hijra, - 360 pp.
2. Dahboshi, Ali. *Collection of articles «Reminiscences of Doctor Abulkhuseyn Zarrinkub»* - Tehran: «Cultural Heritage Association», 1386 hijra.– 606 pp.
3. Ittihad, Khushang. *Modern Scholars of Iran. In 14 volumes. V. 12.* - Tehran: Modern culture, 1386 hijra. – 708 pp.
4. Zarrinkub, Abdulkhuseyn. *From the Street of Hedonists. The 12-th edition.* – Tehran: Amiri Kabir, 1354 hijra. – 280 pp.
5. Zarrinkub, Abdulkhuseyn. *From the Street of Hedonists. The 18-th edition.* – Tehran: Speech, 1387 hijra. -280 pp.
6. Zarrinkub, Abdulkhuseyn. *With Hofiz in Rudaki's Motherland // The Voice of the Orient, №8, 1971.* – pp.108-109.
7. Muhammadkhoni, Aliaskar. *The Tree of Knowledge (jubilee issue dedicated to Abdulkhuseyn Zarrinkub)* – Tehran: Speech, 1384 hijra. – 606 pp.
8. Nasriddin, Abdulmannon. *Collection of articles (V.7).* - Khujand: Noshir, 2013. – 764 pp.
9. Porsinazhod, Eradj. *Zarrinkub and Literary Criticism.* - Tehran: Speech, 1392 hijra.
10. Khurramshohi, Bahayddin. *Hafizname (in two volumes). V.1.* - Tehran: Scientific-Cultural edition, 1378 hijra. – 724 pp.
11. Khumoyunfarrukh, Rukniddin. *Khofizi Kharoboti (in eight volumes) V.1.* - Tehran: Asotir, 1369 hijra. – pp. 626; 288.
12. Sherozi, Hofiz. *Divan. Under the editorship of Bahoyddin Khurramshoh.* - Tehran: Friends, 1385 hijra. – 668 pp.